

Sáskák hava – Csepeli György a kampányok természetéről

Az interjút készítette: Buják Attila

168 ó: Most hatvan. Tanítványai – státusához illően – „papíralapú” könyv helyett „meglepetés-weboldalt” szerkesztettek a tisztelet jeleként. Egyébiránt a szociálpszichológus mostanában a tanítás mellett politikával vesződik az informatikai minisztériumban. S egy kissé szürreális kampány közepén találta magát. Négy évig kitartott államtitkári posztján. Megérte?

Láttam a parlamenti búcsúnapon. Mintha ön „nyelte volna az ólmot” a miniszter helyett az interpellációs napszakban. Zaklatott volt, kikiabált a beszédből. Ennyire idegesíti a parlament?

Csepeli György: Az igazság prózaibb. Bujkált bennem valami vírus. A gyerektől kaptam elég súlyos fertőzést. Abban a pillanatban zavart.

168 ó: Én is idegesen jöttem ide, mert bedöglött a számítógépem, és nem tudtam ráklikkelni a csepeli.com-ra, ahol tanítványainak tisztelgő tanulmányai találhatóak.

Cs. Gy.: Sajnálhatja. Gyönyörű születésnap meglepetés volt. Ezt is csak virtuálisan tudtam átvenni a betegség miatt.

168 ó: Pedig az interjúkban elég keresetlen stílusban nyilatkozik a mai egyetemistákról, mondván: reméli, mire lejár az államtitkárság, interneten is lehet már vizsgáztatni. Cs. Gy.: Sok fantasztikus képességű diákom volt, akit még a nyolcvanas–kilencvenes években tanítottam. Akkor tíz-tizenkét fős csoportokban, igazi egyetemi oktatással foglalkoztunk. Vannak közöttük olyanok, akiktől én is tanulok.

168 ó: Elkötelezett híve az internetes oktatásnak. Megértem, de nem értem. Gyerekkoromban voltak tanáregyéniségek, akik már azzal, hogy beléptek a terembe, hatni tudtak. Cs. Gy.: Nekem is voltak ilyen tanárain. De tudomásul kell vennünk: amikor mi tanultunk, korosztályunk töredéke volt gimnazista, s kevesek kiváltsága volt egyetemre járni. Szűk körben zajlott az akadémiai színvonalú felkészítés, és ez bensőséges viszonyokat teremtett. De senkit sem szabad kirekeszteni a tudomány, a kultúra sáncai közül. Változnunk kell, lehetőleg úgy, hogy a színvonal ne csökkenjen.

168 ó: Lehet, hogy mire államtitkársága lejár, a politikusokból is annyira elege lesz, mint a „tömeglelkű” diákokból?

Cs. Gy.: Amennyire négy év alatt meg tudtam ítélni, a Ház este öt után kezd élni, amikor megszabadul a tévéközvetítés nyomásától. Megváltozik a stílus, sőt vannak érdemi viták is.

Ráadásul a folyosón – horribile dictu – beszélgetni is lehet.

168 ó: Igen, a folyosón, ahol a „netvörkölés” zajlik, a parlament másik arcát mutatja. A patkóbeli színjáték megtévesztő, rossz fényt vet a politikusokra. A rómaiak úgy mondták: a szenátorok bölcs emberek, ám a szenátus csőcselék.

De hát a köz számára mégiscsak olyanok, amilyenek a kampányban mutatják magukat. És ez elég szurreális rajzolat. Miként tud a választó eligazodni az ilyen szilánkos, egymásnak gyökeresen ellentmondó információ-töredékekből, felhabzó indulatokból álló hadjáratban? Világképet alkotni a semmiből?

Cs.Gy.: A végső kérdés minden kampányban, hogy ki kit győz le. De a kampány nem mindennapi helyzet. Ha a politika csak arról szól, hogy ki kezeli a kasszát, akkor tévúton jár. Lehet így is győzni, de olyan áron, hogy a másikat végzetesen ellehetetleníted, életre szóló ellenséget csinálsz belőle. Semmivel sem jobb politikafelfogás persze, amikor valaki azért vállal politikai szerepet, hogy ne csináljon semmit.

168 ó: Hogy ne csináljon semmit?

Cs.Gy.: Mondjuk olyan élethelyzetbe kerül, hogy nem tud mit kezdeni magával. Ezért betelepszik egy székbe, s attól kezdve azon munkálkodik, hogy semmi ne változzék. Így telt el tizenöt év az egészségügyben, az ELTE háza táján, a MÁV-nál satöbbi. Valamennyi: múltból örökölt, szép, kövér magyar dinoszauroszt.

Nem láttam még politikust, aki bevallotta volna, hogy semmit sem akar csinálni. Ez általában látszik. Az igazi politikus akar valamit: létrehozni egy törvényt, épületet, intézményt, amely nem volt, de kell hogy legyen. Erre egy miniszternek van leginkább lehetősége.

168 ó: Amihez ugye győzni kell. És máris ott vagyunk a ki kit győz le problémánál.

Cs.Gy.: A ki kit győz le döntő feltétel, ha a másik rovására akarok érvényesülni. A másik (a passzív) politikai felfogás szempontjából szintén életbe vágó, mert a semmittevéshez is életben kell maradni. A harmadik felfogás a közjóból indul ki. (Amennyire tudtam, négy éven át ezt gyakoroltam.) Szívós és aprólékos munkával a résztvevők rávehetőek olyan játszókra, amelyekben mindenki nyer. A játékelmélet ezt „győz-győz” helyzetként írja le, amelyhez bizalom, együttműködés, kreativitás vezet.

168 ó: Van ilyen?

Cs.Gy.: A kampányban nincs tere. De ha majd lefolyik a magyar társadalomról ez a választási mosogatólé, visszatérhet.

168 ó: Az egyik régi 168 Órában – még a múlt évszázadban – a választásokat modellálva a sáskaraj ösztönével példálózott. Valami titkos kód szerint meglódnak a sáskák egy irányba, hogy letarolják a szavannát. Ki az, aki ebben a pillanatban meg tudná fejteni a sáskák titkos kódját?

Cs.Gy.: Ez a ki kit győz le csapda végkifejlete. Amikor a kollektív neurózis nemcsak

politikusokat bódít el, hanem a közönséget is. Ilyenkor lényegtelen, aprócska mozzanatok iszonyatos következményekhez vezethetnek. Ez a politikai pánik, az örület, amelyet tömegérzülétté váló, véletlenszerű mozzanatokból táplálkozó ingerek váltanak ki.

168 ó: Mondják: még egyszer ilyen nyolc évet nem bír ki a magyar társadalom. Cs.Gy.: Kibír, mert szerencsére nem az államszocializmusban élünk. Ma már a nagypolitika ható- (és romboló) ereje korántsem akkora, hogy végzetes romlással járjon.

168 ó: Akkor mi a baj?

Cs. Gy.: A baj nem az, hogy a politika miféle kárt okoz, hanem az: mit akadályoz. Hogy a jó, ami keletkezhetne, elmarad.

168 ó: Mindaz, ami ilyen kampányban történik, legkevésbé sem igazolja nem titkolt optimizmusát: „Szűkül a szakadék szegények és gazdagok között, tompulnak a rémisztő igazságtalanságok.” Ekkora jelentőséget tulajdonít az új kommunikációs lehetőségeknek az internet pápajaként?

Cs.Gy.: Nem én vagyok a pápa. Maximum ministránsfiú vagyok az egyházban.

168 ó: Érsek.

Cs.Gy.: Jobb, ha a hasonlatokat mellőzzük. Vannak jelentésárnyalatok, amelyek miatt az ember bizonyos párhuzamoktól menekül. A dolog lényege, hogy a Tárki vizsgálatai szerint a társadalmi egyenlőtlenségek tompultak. Ez jó hír. Rossz hír, hogy ebben az új kommunikációs eszközök nem játszottak alkotó szerepet. A fiatal korosztályokban az internet átütő siker. De harmincöt fölött nem változtatott a társadalmi egyenlőtlenségeken.

168 ó: Rabszolgái vagyunk a világhálónak, vagy urai?

Cs.Gy.: Az internetet eszközként kell használni. Más kérdés, hogy a kockázat nagy. Sérülékeny és támadható. Terroristák számára is ideális szervező eszköz. Ők talán nálunk jobban tudják, milyen jól alkalmazható. Nagyobb lett a tét. Ahogy nőnek a kreativitás erői, úgy gyarapodnak a destruktivitás lehetőségei is.

168 ó: Azt mondják: ez az utolsó választási kampány, amely még hagyományos eszközökkel befolyásolható. Kitört az internetes politikai háború.

Cs.Gy.: Az SMS már kampányeszköz. Spontán módon szerepet kapott a 2002-es választás idején.

168 ó: És ha a sors úgy hozza, „meghekkelik” egymást a pártok.

Cs.Gy.: Ez nagy baj. A lovagkorban a párbaj attól volt nemes, hogy a felek bízhattak abban: nem fogják egymást ledöfni. Nem szeretném, ha a pártok közötti párbaj politikai gladiátorjátékká alakulna.

168 ó: Mint minden másnak, a politikának is lesz elektronikus dimenziója?

Cs.Gy.:Már most van.

168 ó: Tapasztaltuk: a tudósok miniszteriális funkciót vállalva hamar bedobják a törülközőt. Ön kibírta.

Cs.Gy.: Kollégájának négy éve megjósoltam, hogy ez így lesz.

168 ó: Vállalna újabb négy esztendő?

Cs.Gy.: Nem tőlem függ. Azon is múlik, mi lesz a választások eredménye. Sok mindent tanultam. Bizonyos dolgokat persze nem tudok megtanulni. Ezért nem vagyok száz százalékgig alkalmas arra, hogy a terepen biztonsággal mozogjak. Nem lettem például agresszív. Pedig a politikához az is kell.

168 ó: Mi az élvezet benne?

Cs.Gy.:A politika adománya, ha valami olyat veszel észre, amit mindenki láthat, de csak te látod. És miután megpillantottad, a többiek is felfedezik.

168 ó: Akár vállalná, akár nem: az SZDSZ eredményén múlik. És a hajó egyesek szerint kifelé sodródik a parlamentből.

Cs.Gy.: Több százezeren vannak, akik nem így gondolják. Ha kétpárti lenne a parlament, az új korszakot nyitna a magyar politikában. Számomra a politika örömforrás. Létrehozhatok (másokkal együtt) valamit, ami korábban nem volt. Szemben egy könyvvel vagy cikkel, amelyet szintén öröm megírni, de a megjelenés után valahogy mindig azt éreztem: „na és?”

168 ó: Visszatérve a születésnapra és az egykorvult nagy nemzedékre: illik-e egy politikai államtitkárhoz, hogy Doorst hallgasson? Eksztázisban, héttől tízig.

Cs.Gy.: Messzemenően. Legfeljebb némi fájdalommal.

168 ó: Részt vesz a kampányban?

Cs. Gy.: Igen, mert hozzátartozik a politikához. A rózsáé szépségét a szirmok adják, de leszakítani csak akkor lehet, ha kibírod a töviszek szúrását.